

Володимир Литвин

Господь створив у цьому світі усі необхідні для людини умови, щоб вона змогла стати його повноправним володарем. Саме поняття «культура» має подвійне значення. Воно походить від сакрального поняття «культу», тобто комплексу дій, поведінки людини по відношенню до Бога чи божества. Також воно пов'язане з «культивуванням» землі, окультуренням людиною природи. Таким чином у культурі тісно сплелися прослава Бога і облагородження навколишнього середовища. Ці два значення взаємодоповнюються.

Важливою подією для цілого світу стала подія Боговоплочення нашого Спасителя Ісуса Христа, другої Особи Пресвятої Трійці, який прийшов у цей світ, щоб дарувати людині спасіння і вічне життя. Христос переображує попередні культури як способи взаємодії людини з Богом і світом, надаючи їм оновленого статусу. Після гріхопадіння Адама та Єви у раю люди втратили первісне розуміння свого покликання та справжньої мети людського існування. Як читаємо у святому Письмі, «Бог став людиною» у повноті часів (див. Гл 4, 4), коли людина вже була зрілою прийняти Його у своє серце. До його приходу культура різних імперій, держав, племен формувалася здебільшого на людському досвіді, але часто цей досвід був помилковий і призводив до згубних наслідків. Христос дає початок новій культурі, заснованій на любові до Бога та ближніх, яка була у задумі Божому ще до гріхопадіння Адама та Єви. Він пропонує культуру любови, яка стає універсальною для цілого світу. Спаситель каже: «Я – путь, істина і життя» (Йо 14, 6). Своїм прикладом Він показав істину людського життя і тим самим подав культурні орієнтири, слідуючи за якими людина покликана досягнути подоби Божу та життя вічне.

Христос заклав наріжний камінь майбутньої «християнської культури», для розвитку якої покликав своїх учнів – апостолів, кажучи: «Ідіть же по всьому світу та проповідуйте Євангелію усьому творінню» (Лк 16, 15). Щоб краще зрозуміти витoki християнської культури, потрібно усвідомити, що євангельська проповідь апостолів, а відтак ранньохристиянських Отців Церкви, були тісно пов'язаними з античною юдейською,

греко-римською, перською та іншими системами цінностей, освіти, релігійних уявлень та політично-економічними зв'язками тодішнього світу. Разом із тим Христос пообіцяв своїм учням, що після його славного вознесіння на небеса вони удостояться благодаті Святого Духа, яка буде підтримувати їх у цій нелегкій місії: «І проситиму я Отця, і дасть він вам іншого Утішителя, щоб з вами був повіки, Духа істини» (Йо 14, 16-17). І так стається. На п'ятдесятій день після воскресіння Христового та на десятій день по Його вознесінні на апостолів сходить Святий Дух у вигляді вогненних язиків: «А як настав день П'ятидесятниці, всі вони (апостоли) були вкупі на тім самім місці. Аж ось роздався зненацька з неба шум, неначе подув буйного вітру, і сповнив увесь дім, де вони сиділи. І з'явилися їм поділені язики, мов вогонь, і осів на кожному з них. Усі вони сповнились Святим Духом» (Ді 2, 1-4). З цього моменту народжується Христова Церква, яка покликана оберігати Христове вчення та поширювати його по цілому світі. Дух Святий преображає історію і працює в суспільстві та навколишньому світі.

З поширенням християнства прийшло і глибоке переосмислення культури як такої, оскільки жага насолоди і видовища домінувала у часи розквіту Римської імперії I–II ст. по Р.Х. Християнство не було пасивним, взаємодіючи з успадкованою культурою, але активно намагалось наповнити її новим сенсом. Людський розум переродився і перебудувався, не втративши ні гостроти, ні допитливості. У християнстві увага звернена не до зовнішніх справ, як це було в язичницькій античній культурі, чи до зовнішніх проявів віри, як це було у Старому Завіті, а внутрішнього світу людини. Християнська культура сформувала новий сенс світової природи і людського буття. Вона включає гуманістичний аспект, який полягає в тому, що людина може бути собою (особою) тільки в сопричасті з іншими особами. Як єдність Церкви Христової завжди існує в різноманітті, так і сопричастя осіб у Церкві не нівелює унікальності особи, а навпаки, є запорукою розвитку та збереження її ідентичності. Тому таке сопричастя осіб і є їхнім спільним благом. Церква, звершуючи місію переображення суспільства, передає йому досвід сопричастя в моральних принципах християнського життя. Принцип спільного блага полягає в тому, що суспільство створює умови для вільного розвитку особи, яка водночас працює на благо суспільства.

Церква передає Христове Євангеліє доступною нам мовою, щоб кожен із нас міг прийняти його у своє серце та зробити основою щоденної діяльності. Люди різних регіонів мають свій спосіб сприйняття, свою культуру, ментальність, а тому все це потрібно враховувати у християнській проповіді. Апостол Павло пише: «Я став для юдеїв як юдей, щоб юдеїв придбати [...]. Для слабких я став як слабкий, щоб слабких придбати. Для всіх я став усім, щоб конче деяких спасти» (I Кор 9, 20, 22). Оцим Церква займається від початків свого існування і до сьогодні. Церква робить все можливе, щоб захистити та зберегти традиційні християнські цінності, застосовуючи норми моральної поведінки в різних аспектах суспільного життя. Разом із тим Церква виступає за зростання добродійності як вияву соціальної солідарності та християнської любові. Завданням громадянського суспільства Церква вважає побудову «цивілізації любові» — братських

відносин взаємодопомоги, живих особистих зв'язків, що втілювали б в життя ідеали всеохоплюючої любови.

Епоха постмодернізму породила ряд культурних феноменів, які розходяться з Христовим вченням, а то й часто суперечать йому. Безумовно, що таке відхилення від Істини може призвести до згубних наслідків для цілого людства, яке втрачає Богом даний культурний орієнтир преображення всього світу. Християнська культура акцентує увагу на свободі людини, яка покликана до спільного існування, щоб в кінцевому результаті збудувати рай на землі. Питання в тому, чи ми готові позитивно сприйняти культуру Христа, яка дарує нам колосальні можливості для досягнення нашого щастя.

Володимир ЛИТВИН, Християнство — еволюційна вершина розвитку культур // СЛОВО №4 (80), грудень-лютий 2019-2020